

МОНІЛІОЗ АБО МОНІЛІАЛЬНИЙ ОПІК ПЛОДОВИХ ДЕРЕВ

Плодові та ягідні культури – багаторічні рослини, що впродовж всього свого життя живуть та плодоносять на одному місці. Плоди та ягоди є невід’ємною частиною раціону людини. Вони відзначаються високими поживними якостями та лікувальними властивостями. Їх вирощують для споживання у свіжому вигляді, для приготування різних десертів та заготовок на зиму у вигляді варення, джемів, повидла. Із них вичавлюють сік та роблять вина.

Досить часто ми можемо спостерігати, як навесні всихають пагони плодових дерев у саду — персика, абрикоса, вишні, черешні, яблуні та груши. А під час плодоношення плоди гниють прямо на деревах, вкриваючись сіро-білими опуклими цяточками. Причиною цього явища є захворювання, що його викликають гриби роду *Monilia*. Серед них виділяють такі види: *Monilinia fructigena* Pers., *Monilinia laxa* (Ehrenb.) Sacc. & Voglino, *Monilinia fructicola* (Winter) Honey. Останній відноситься до списку А-1 карантинні організми відсутні в Україні Переліку регульованих шкідливих організмів. *M. fructicola* розповсюджена в Північній та Південній Америці, Азії, Австралії, Новій Зеландії, а в Європі зареєстрована тільки у Франції та Австрії.

Плодова сіра гниль, моніліоз, або моніліальний опік — дуже небезпечне захворювання, яке зрештою може знищити плодові дерева. Шкодочинність моніліозу полягає в загибелі суцвіть, відмиранні пагонів, а також втраті урожаю до 70% не тільки саду, а й під час зберігання плодів.

Оптимальними умовами для розвитку даного грибкового захворювання є м’які та вологі зими, затяжна весна, підвищена вологість (60-80%) та низька температура повітря в період цвітіння. Навесні ураження від моніліозу часто плутають з ушкодженням від приморозків. Найбільшому враженню піддаються молоді вегетуючі дерева.

Розглянемо найбільш розповсюджені форми прояву моніліозу на території України, а саме моніліальний опік та плодову гниль.

Моніліальний опік – це форма моніліозу, що проявляється у побурінні та засиханні квіток, ураженні плодових гілочок та плодових прутиків. Збудником моніліального опіку – є гриб *M. laxa*, зазвичай уражає кісточкові дерева. На міцелії утворюються конідії, а також мікроконідії (спермації). Останні нездатні заражати рослини. Апотеції формуються на склеротизованих плодах. Зимуючою стадією є міцелій у склероціях, що навесні проростає та утворює конідії, котрі розповсюджуються вітром та заражають квіти. Збудник гриба проникає не лише через рани, а й через пори та кутикулу. Міцелій міжклітинний, виділяє ферменти, які руйнують тканину плоду. Протягом сезону плоди можуть піддаватися

ураженню декілька разів, а також склеротизуються і можуть провисіти там до 2-х років.

M. fructigena (плодова гниль) є одним із ключових збудників хвороб плодових культур. Це гриб, що паразитує на рослинах, зокрема на плодових деревах. Гриб розвивається переважно на зрілих плодах, утворюючи характерний бурий наліт з концентричними кільцями спороношення. Ураження починається з невеликої бурої плями, яка швидко розростається і охоплює потім весь плід. М'якіш плоду стає бурою, розм'якшується і втрачає смакові якості. На поверхні плоду утворюються жовтувато-бурі подушечки конідіального спороношення гриба. Конідії в ланцюжках округлі або лимоновидні і розносяться вітром, дощем або комахами. Розвивається в місцевості з досить вологим кліматом у період дозрівання плодів. Патоген може зберігатися у формі міцелію в уражених плодах або у вигляді склероцій, що зберігають життєздатність навіть за несприятливих умов.

Фото 1. Моніліоз на пагонах абрикоса (фото автора)

Фото 2. Плодова гниль на груші (Коханець О.М., Проць Р.Р. «Шкідники та хвороби плодових і ягідних культур»)

Заходи боротьби є однаковими для цих видів:

- восени або рано навесні слід обрізати і спалити уражені і засохлі пагони і гілки, зібрати та знищити опалі плоди та листя. Потрібно завжди видаляти гнилі й муміфіковані плоди — і з-під дерева, і ті, що висять на ньому. Це допоможе позбавитися ще й від багатьох шкідників саду та хвороб.
- під час розпускання бруньок обприскувати дерева бордоською рідиною або іншими препаратами на основі окису міді з дотриманням правил використання і безпеки. Краще використовувати фунгіциди, дозволені до використання в Україні, які можуть лікувати захворювання.

- важливо також проводити обрізку дерев, проріджуючи надто густі крони. Це не лише позбавить дерево зайвого інфекційного навантаження, а й спонукатиме його до більш активного плодоношення. Обрізку слід проводити навесні до початку руху соку, або ж восени – на початку опадання листя.

Ефективна боротьба з цими шкідливими мікологічними організмами потребує комплексного підходу, що включає агротехнічні, хімічні, біологічні заходи та суворий фітосанітарний контроль. Тільки такий підхід дозволить зменшити втрати врожаю та забезпечити стабільність аграрного сектору в сучасних умовах.

Анна САПОН

провідний фахівець відділу фітосанітарного аналізу
ДУ «Чергнігівська фітолабораторія»